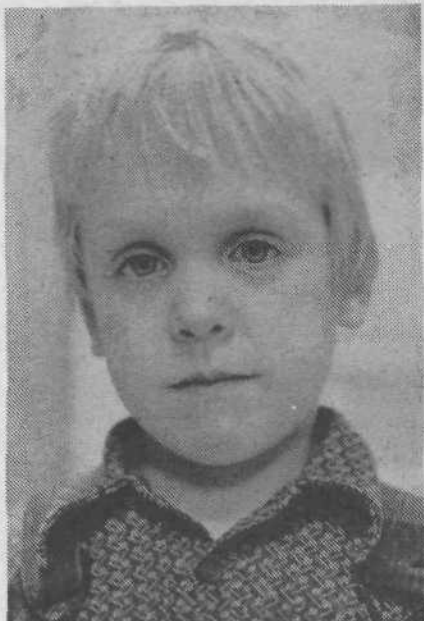

razveselil. Poudaril je, da je lovec predvsem gojitelj divjadi in ne le plenitelj. O lovstvu je prebral tudi veliko literature.

Bil je človek narave in kdor se z naravo ukvarja, ta je vedno dober. Mnogokrat je zahajal v planine, najbolj pa mu je bilo pri srcu Triglavsko pogorje, še zlasti Velo polje.

Gregor Jelarčič, 5 let, VVZ Poljane
»Vem, da je umrl Edvard Kardelj. Oči in mami sta mi povedala. V vrtcu smo se potem o njem pogovarjali. Bil je partizan in pisatelj. S Titom sta bila najboljša prijatelja.«

Anja Luznar, 5 let, VVZ Poljane
Umrl je Titov prijatelj Edvard Kardelj.

Njegova misel in delo zavezujeta

Ko tako razmišljam o življenju in delu, o pomenu in vrednotah tovariša Kardelja, se nenadoma ustrašimo silne praznote, ki je z njegovo izgubo nastala za slovensko ljudstvo, za socialistično Jugoslavijo, za neuvrščeno in za ves demokratični svet, v katerem pa divjajo vojne tudi med socialističnimi državami. Zavemo se, kako silno smo odgovorni za to, da v republikah in Zvezi s Titom in ob njem ohranimo in zagotovimo nadaljevanje političnega, gospodarskega in kulturnega napredovanja Jugoslavije in njeno varnost. Zavemo se silne važnosti Kardeljevega testamenta v knjigah o smereh razvoja političnega sistema in o združenem delu in v njegovih poslednjih spominskih zapisih. Ta testament nam bodi temeljna smernica v razvoju socialističnega samoupravljanja, v delu pa nam bodo pomagali njegova politična šola, njegova dialektična izkušnja, njegova mirnost in preudarnost, njegova doslednost in zaupanje v moč ljudskih množic.

Socialistično samoupravljanje s pravico vsakega naroda, da razpolaga s celotno vrednostjo presežnega dela, odnosi med večinskimi narodi in manjšinami, potreba po boju zoper hegemonistične in asimilatorske težnje, proti provincializmu, nacionalistični zaprtosti in samozadovoljstvu, odprtost našega političnega sistema, alternativa spopadam in ozemeljskim vojam s postopnim preraščanjem državnih meja, način in metode pomoči razvitejšim gospodarstvom manj razvitim in revnim, oblike solidarnosti znotraj države in v svetu — vse to je bogato zajeto v Kardeljevem delu. V revolucionarnem delu si je pridobil sposobnost raziskovalca, ki je,

poznavajoč družbenoekonomske zakonitosti, vedno našel vzrode za gospodarski in kulturni napredek družbe in odločujoče globalne sile v njej. Njegov revolucionarni realizem mu je bil najboljši branik proti vdoru tujih in razraščanju domačih konservativnih sil. Ob vsakem mejniku ob strmih vzponih jugoslovanske poti v socializem je zapisana tudi Kardeljeva ustvarjalna misel, zamisel ali pobuda.

Za nove odnose med narodi

Edvard Kardelj je bil ob tovarišu Titu največji kreator našega samoupravljanja in naše neuvrščene in neodvisne politike. Tako so mnoge besede in zamisli odjeknile v svetu, saj so bile to hkrati besede neuvrščene socialistične Jugoslavije, spoštovane in cenjene zaradi njene dosledne samostojne zunanje politike. Tovariš Kardelj je že na mirovni konferenci v Parizu, v generalni skupščini Združenih narodov, na vsakem svojem koraku vztrajal, da je treba spremeniti obstoječe odnose v mednarodni skupnosti. Iz sleherne njegove misli veje zahteva, da je treba odpraviti neenakopravnost med velikimi in majhnimi državami, spoštovati neodvisnost držav in njihovo enakopravnost pri razreševanju življenjskih vprašanj svetovne skupnosti, kot so vprašanja miru, pravičnejšega mednarodnega gospodarskega reda, proti vsem vidikom agresije in pritiskov.

Bistvena značilnost gibanja neuvrčenih dežel je vsekakor v tem, da enotno nasprotujejo z večjo ali manjšo intenzivnostjo — kar je odvisno od njihovega mednarodnega položaja, moči zunanjih pritiskov, ki so jim dežele izpostavljene, njihove notranje družbene oziroma razredne strukture in podobno — blokovski delitvi sveta in pritiskom, da njih same uvrstijo v bloke.

»Zgodovinske korenine neuvrčenosti«

Reševanje problematike neenakomernega ekonomskega razvoja v svetu in predvsem problematike nezadostno razvitih dežel je vsekakor eden glavnih virov in ciljev gibanja neuvrčenosti. In to predvsem zaradi tega, ker problemov te vrste ni mogoče reševati zunaj procesov globljih sprememb v celotnem svetovnem sistemu ekonomskih in političnih odnosov med narodi in zunaj globljih družbenoekonomskih sprememb v teh odnosih. Toda gibanje neuvrčenosti ne izraža samo takšnih interesov in potreb narodov. Nasprotno, s svojim bojem za neodvisnost in enakopravnost narodov v mednarodnih odnosih za njihovo varnost in mir, za miroljubno koeksistenco med narodi in za njihovo aktivno medsebojno sodelovanje na temeljih enakopravnosti in enakopravnega upoštevanja njihovih interesov, je gibanje neuvrčenosti močno angažirano na vseh področjih mednarodnih odnosov in, pravzaprav upošteva splošno družbeno nujnost tega boja, izraz teh splošnih realnih dolgoročnih zgodovinskih interesov vseh narodov, tistih zunaj blokov in tistih v njih. Zato ni niti malo slučajno, da se v zadnjih letih tudi vrsta razvitejših in celo zelo razvitih dežel v večji ali manjši meri priključuje aktivnosti neuvrčenih dežel ali indentificira s cilji te aktivnosti.

»Zgodovinske korenine neuvrčenosti«

Zgodovinska naloga naprednih družbenih sil ni in ne more biti v nekakšnem apriornem zoperstavljanju tako imenovanim transnacionalnim ali regionalnim in drugim podobnim integracijam, temveč v tem, kako spremeniti in ukinjati tiste proizvodne in družbenoekonomske odnose v njih, zaradi katerih so instrument eksploatacije, neenakopravnosti in enostranske odvisnosti in kako jih oblikovati, da bodo instrument demokratičnega sodelovanja vseh narodov. Nosilci procesa integriranja človeštva, zbliževanja in združevanja narodov so lahko v lastnem in skupnem interesu samo svobodni in enakopravni narodi. V tem tudi je najgloblji smisel zahtev neuvrčenih dežel po vzpostavljanju novega sistema ekonomskih in političnih odnosov v svetu. In prav kot nosilec tega boja ima gibanje neuvrčenih dežel izredno pomembno zgodovinsko vlogo. Potemtakem so tudi spremenjen položaj nacije in sodobni integracijski procesi človeštva med objektivnimi in dolgoročnimi viri gibanja neuvrčenosti.

»Zgodovinske korenine neuvrčenosti«

na srečo sem vse to zaključil in pozneje sežgal, tako da ni ohranjen noben »corpus delicti« te vrste proti meni.

Najneposrednejši vpliv, morda v smislu določenega preobrata k aktivnemu boju v okviru delavskega gibanja, je imel name Srečko Kosovel. To je bil mlad slovenski pesnik, umrl je za tuberkulozo, ko mu je bilo dobrih dvaindvajset let. V svoji poeziji je izrazil prav tisto, kar je bilo v naši mladi generaciji takrat najbolj izrazito. To so bili socialni momenti, razredna protislovja, boj delavskega gibanja, problemi majhnega zatiranega naroda, problemi mladosti, ki jo je pritiskala k tlom revščina, brezperspektivnost, ideološka in politična iskanja, ki so prevladovala med mladimi ljudmi, ko so iskali svojo perspektivo itd. V delih Srečka Kosovela so bile izražene vse te stvari na aktiven način, na način, ki je terjal boj in ga vzpodbujal. Mene je prav njegova poezija privedla v krog uredništva »Mladine«. To je bila revija, okrog katere se je zbirala marksistična mladina. Pravzaprav nekoliko širše od marksistične — v glavnem levo usmerjena mladina. V poznejših letih sem tudi sam delal v uredniškem odboru »Mladine«. S Srečkom Kosovelom se nisem seznanil. Umrl je zgodaj, toda njegovi stihii so bili med nami najbolj priljubljeni.

Takrat mi je bilo 14 let. To je bilo zame v političnem pogledu v določenem smislu prelomno leto. Moj oče, socialni demokrat, me je že prej odpeljal v »Svobodo«, v delavsko prosvetno in telovadno društvo, ki je imelo sekcijo za otroke. V »Svobodi« so bili komunisti in socialni demokrati. Med njimi se je bil boj, tako da sem imel tu prvič priložnost zadeti na spor med komunisti in socialnimi demokrati. Po simpatijah sem se začel

opredeljevati za komuniste kratkoma zato, ker sta mi imponirala njihova večja bojevitost in odločnost. Tedaj pa so prišli Srečko Kosovel, »Mladina«, zlasti pa dogodka v Trbovljah leta 1924, znani oboženo spopad delavcev z orjunaši, ki se je končal v krvi. Ob tej priložnosti je padlo več komunistov in orjunašev. Šola, kjer sem se učil, je bila meščanska, podobna sedanjim štirim višjim razredom osemletke, in je bila bolj usmerjena na neposredno prakso. Od gimnazije se je razlikovala po tem, da so v njej v manjši meri poučevali jezike in nekatere humanistične predmete. O teh dogodkih smo obširno razpravljali. Mi, ki smo bili na strani trboveljskih rudarjev, smo bili v manjšini. Tudi stegli smo se in ob tej priložnosti sem dobil zaradi svojega političnega prepričanja prve klofute. S trboveljskimi dogodki se je utrjevalo v meni globoko prepričanje o zgodovinskem poslanstvu delavskega gibanja in Komunistične partije, porodila se mi je pravzaprav jasna orientacija in opredeljenost, tako da lahko rečem, da so trboveljski dogodki dokončno začrtali mojo nadaljnjo politični razvoj.

Na učiteljske sem se vpisal zato, ker je bila to najkrajša pot do kruha, ker smo težko živeli. Poklic sam me ni nič kaj mikal. Pozneje sem nameraval nadaljevati študije. Študirati sem hotel filozofijo oziroma zgodovino in družbene vede. Nisem pa postal učitelj in tudi filozofije nisem študiral. Namesto tega sem moral v ječo. In vendar je bilo šolanje na učiteljsko zanimivo. Bilo je blizu mojim splošnim nagnjenjem in moji težnji po družbenih vedah. V šoli sem bil aktiven skojevac. Ustanovili smo dijaški sindikat, imeli smo skojevsko skupino, marsikateri krožek. Malo je manjkalo, da me

zaradi neke pisemne naloge niso izključili iz šole.

Kot dijak pa sem bil zelo različen. Spreminjal sem se, kakor pravijo pri nas, kot aprilsko vreme. Lahko sem bil odličen dijak, nekaj mesecev pozneje pa sem lahko

prinesel domov tudi po tri dvojke. Šolsko leto pa sem spet končal s prav dobrim uspehom. Vse je bilo odvisno od razpoloženja. V osnovni šoli sem bil v glavnem odličnjak. Na učiteljsko sem bil zelo dober dijak, šolanje pa sem končal z odličnim uspehom. Takrat sem že nekaj zaslužil z inštrukcijami.

ZAČETKI REVOLUCIONARNE DEJAVNOSTI

Edvard Kardelj je postal član Skoja, ko je bil star 16 let:

»Formalno gledano, me v SKOJ niso sprejeli nekega določenega dne in na neki določen način. Prvikrat sem navezal stike z organiziranimi komunisti leta 1926. In kmalu se je iz teh stikov razvila moja vključitev v marksistični krožek, potlej pa so mi neki dan rekli, naj pomagam pri tiskanju letakov v ilegalni skojevski tiskarni. Prevzel sem nalogo in potem sem nekaj časa opravljal v glavnem tehnične naloge ilegalnega dela; pomagal sem ilegalno tiskati letake in jih razširjati, poleg tega pa sem opravljal tudi kurirsko službo, bil sem zveza z javkami itd. Aktivno pa sem delal tudi v raznih mladinskih legalnih organizacijah.

Leta 1928 — ne spominjam se natanko kdaj — so me kooptirali v mestni komite SKOJ in v njem sem delal do začetka leta 1929, ko so me vrgli iz komiteja zaradi »skojevskega avantgardizma«.

Razložil je tudi, kaj je pomenil ta njegov »skojevski avantgardizem«:

»Znano je, da so se v našem SKOJ kdaj pa kdaj pojavile težnje, naj bi bil tako rekoč samostojna in celo vodilna sila v komunističnem gibanju. Te težnje so bile včasih nezdrave, odsev zaletavanja posameznikov, včasih pa so bile tudi zdrav odpor proti oportunistu, brezbriznosti itd. Moj »avantgardizem« je bil v tem (še zdaj mislim, da sem imel prav jaz, ne pa tisti, ki so me vrgli iz komiteja), da sem kritiziral naš mestni komite, ker smo na sejah dostikrat kar naprej prebirali ilegalno gradivo in marksistično literaturo — kar bi lahko bili delali doma — namesto da bi se dogovarjali o konkretnem delu, o akciji. Zdelo se mi je, da je naš komite bolj krožek kakor komite. Po mojem mnenju je bilo premalo politične akcije. Spričo takšnega stanja sem kritiziral tudi partijsko organizacijo. Kaže, da sem bil trimoglav, zato so me nekega dne kratko malo nehali vabiti na seje, potlej pa so mi tudi sporočili sklep, da sem izključen iz mestnega komiteja, druge kazni pa mi niso naložili. Toda kmalu, že čez nekaj mesecev, so me